

การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน:

กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช

THE CULTURAL ADAPTATION OF CHINESE-THAI: CASE STUDY OF CHINESE-THAI AT CHINATOWN AREA

ภัทรภร สุวรรณจินดา¹ หลี เหมรินเหลียง²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

²อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹visy_pears@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนผ่านทางขนบธรรมเนียมประเพณี 2) เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ในย่านเยาวราช 3) เพื่อศึกษาถึงวิธีการจัดเทศกาลทางสังคมในระดับครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยศึกษาจากการทบทวนเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่อยู่วัยทำงาน

จากการศึกษาพบว่า ในรอบ 1 ปี คนไทยเชื้อสายจีนมีเทศกาลที่สำคัญให้ปฏิบัติหลายเทศกาล แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ให้ทัศนคติ ค่านิยม วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนถูกกลืนหายไปกับสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย ส่งผลให้เทศกาลบางอย่างได้เสื่อมสลายลงไปถึงแม้คนไทยเชื้อสายจีนจะยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนอยู่แต่ก็ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมตามแบบไทย ทั้งนี้คนไทยเชื้อสายจีนสามารถปรับตัวตามสภาพสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการไหว้ ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้วิธีการจัดเทศกาลลูกหลานแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม การจัดเทศกาลแบบทางตรงนั้นผู้ใหญ่จะใช้วิธีการเล่า อธิบาย สั่งสอนลูกหลานผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ การจัดเทศกาลแบบทางอ้อมผู้ใหญ่จะทำให้ลูกหลานดูเป็นตัวอย่าง ช่วงเทศกาลจะเป็นช่วงที่คนไทยเชื้อสายจีนจะได้สั่งสอนลูกหลานผ่านการประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานได้ซึมซับถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีน และได้ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ABSTRACT

The research titled “Cultural Adaption of Chinese-Thais: A Case Study on Chinese -Thais in Yao Wa-rat Community” aimed at (1) examining the ways of life of the Chinese-Thais through traditional views; (2) investigating the cultural adaption of the Chinese- Thais in Yao Wa-rat Community; and (3) exploring socialization at family level of the Chinese-Thais residing that area. Having conducted qualitative research, the researcher used qualitative research method by Secondary data about the cultural adaption of the Chinese-Thais collected from text books, academic articles, relevant research and primary data collected by in-depth interview with 15 elderly and middle-aged Chinese-Thai persons residing Yao Wa-rat Community.

The study found that the Chinese-Thais have many traditional activities annually. However, because of social change, their attitudes, values, and ways of life have been dramatically shifted, and their social and cultural assimilation with Thai society has occurred. Some of their traditional activities have therefore degenerated. Although they still adhere to their Chinese traditions, they could adapt themselves to Thai counterparts fairly well. Economy is one of many factors forcing the Chinese-Thais to modify their tradition on making sacrifice to the spirits. In their traditional activities, the Chinese-Thais could spend this time teaching their offspring through their rite to assimilate the Chinese traditions and recall benevolence of their ancestors who passed away.

The Chinese-Thais families socialized descendants through both direct and indirect ways. Through direct ways, adults would tell, explain and teach the children through the various traditional rites and activities. Through indirect ways, adult would act a good pattern to children. During the period of the festival, Chinese-Thais would teach children through rites in order that children could absorb the Chinese traditions rites and remember kindness of ancestors who had passed away.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกับประเทศจีนได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาอย่างยาวนาน ในสมัยก่อนนั้นชาวจีนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ชาวจีนเริ่มเดินเรือสำเภาเข้ามาค้าขายในดินแดนสุวรรณภูมิก่อนยุคสมัยกรุงสุโขทัย หลักฐานในสมัยสุโขทัยมีพ่อค้าชาวจีนบรรทุกสินค้าจากจีนเข้ามาขายในบริเวณเมืองนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ฯลฯ และซื้อสินค้าจากไทยกลับไปยังจีน ซึ่งในยุคสมัยนี้มีพ่อค้าชาวจีนเดินทางเข้ามาค้าขายในแผ่นดินสยามเป็นจำนวนมาก แต่มีไม่มากนักที่ตั้งรกรากอยู่อย่างถาวร อิทธิพลของจีนมีบทบาทมาอย่างยาวนานต่อเนื่องในสมัย

กรุงศรีอยุธยา ยุคสมัยนี้ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจการค้าในสยามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนพ่อค้าชาวจีนให้เข้ามาจับตลาดในสยาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ส่งผลให้มีจำนวนชุมชนของชาวจีนมากขึ้นสมัยกรุงธนบุรีชาวจีนได้เข้ามาทำการค้าและอพยพเข้ามาในสยามเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวจีนแต้จิ๋ว ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลในสยามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การค้าในยุคนี้มีความโดดเด่นมาก การสนับสนุนพ่อค้าชาวจีนในสยามได้กลายมาเป็นนโยบายที่สำคัญในสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์สมัยนี้ชาวจีนเริ่มเข้ามาหากินในดินแดนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงโปรดให้ชาวจีนเข้ามาทำการค้าและตั้งรกราก เป็นเหตุให้ชาวจีนอพยพเข้ามาอย่างไม่ขาดสายจนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนขึ้นในกรุงเทพมหานครในย่านสำเพ็งและเยาวราช ชาวจีนอพยพส่วนใหญ่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ชาวจีนได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้มากกว่าที่อื่น ย่านที่คนจีนเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินมากที่สุด คือ ย่านสำเพ็ง จึงทำให้สำเพ็งเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวจีนผู้นิยมทำการค้าและมีความชำนาญทางการค้าอยู่แล้วก็ได้ใช้ที่อยู่อาศัยของตนเองเปิดเป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้านานาชนิด สำเพ็งจึงเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญแห่งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ (ปิยนาค บุนนาค, 2542: 65) จะเห็นได้ว่า การตัดถนนและความเป็นย่านธุรกิจการค้าที่เจริญอย่างรวดเร็วของสำเพ็งเป็นปัจจัยที่เสริมซึ่งกันและกันต่อการขยายตัวทางด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อมของสำเพ็ง

การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาในดินแดนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยทั่วไปนั้นชาวจีนจะรวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นชุมชน ชาวจีนแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิม แต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีเก่า โดยปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น มีการแห่เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน สารทต่างๆ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติในประเทศจีน เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีน ชาวจีนบางส่วนได้แต่งงานคนไทยและตั้งรกรากถาวรอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการถ่ายทอดขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง คนไทยได้มีการรับเอาภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมจีนไปปฏิบัติในหลายเรื่อง วัฒนธรรมบางอย่างของจีนได้มีการผสมผสานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของไทย เห็นได้ชัดเจนว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชได้ถือปฏิบัติประเพณีของบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วงเทศกาลก็จะมีการจัดกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน และยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น แต่ถึงกระนั้นชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในสังคมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีการปรับตัวอย่างไรเพื่อสามารถที่จะสืบทอด อนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยได้อย่างกลมกลืน ตลอดระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ ชาวจีนมีความผูกพันกันในฐานะแห่งความเป็นคนจีน ไม่ใช่ด้วยเชื้อชาติหากแต่เป็นวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมของจีนนี้เองที่เป็นสื่อสากลสำหรับชาวจีนไม่ว่าจะเป็นชาวมณฑลไหนหรือไปอยู่ที่ประเทศใดก็ตาม วัฒนธรรมก็สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในฐานะที่มีความเป็นจีนเข้าไว้ด้วยกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนผ่านทางขนบธรรมเนียมประเพณี

2. เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ในย่านเยาวราช
3. เพื่อศึกษาถึงวิธีการจัดเทศกาลทางสังคมในระดับครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งที่จะทำการวิจัยในย่านเยาวราชเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากบริเวณดังกล่าวนี้เป็นเขตที่มีครอบครัวชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรม และวิธีการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน โดยศึกษาผ่านการประกอบพิธีกรรม ในรอบ 1 ปี คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการประกอบพิธีกรรมใน 8 เทศกาล แต่ในที่นี้จะทำการศึกษา 4 เทศกาลที่สำคัญ คือ ตรุษจีน แข็งเม้ง สารทจีนไหว้พระจันทร์โดยอาศัยความเชื่อ ค่านิยมในการประกอบพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาข้อมูลของคนไทยเชื้อสายจีนเมื่อ 30 ปีก่อนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2528-2558) เพื่อศึกษาข้อมูลในอดีตเปรียบเทียบกับข้อมูลปัจจุบัน ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเรื่องวิถีชีวิต การปรับตัวทางวัฒนธรรม และการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีสู่ลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีน

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการปรับตัว

ปัจจุบันทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนไปตามกาลเวลา สังคมและวัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆเช่นเดียวกัน สิ่งที่คนในสังคมต้องเผชิญ ทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา คนที่ปรับตัวได้ก็จะยืนหยัดอยู่ในสังคม ได้อย่างเป็นสุข ส่วนคนที่ปรับตัวไม่ได้ก็จะถูกสภาพแวดล้อมในสังคมทำให้เกิดการเสียดุลในตนเอง เกิดความเครียด วิตกกังวล สับสน และคับข้องใจ ทำให้ไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต โสภา ชูพิกุลชัย (2528:158) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึงความสามารถในการเผชิญกับปัญหาต่างๆ โดยต้องคำนึงความเป็นจริงต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆของสังคม Cohen (1969:41) ได้อธิบายเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โดย Cohen ได้เสนอข้อคิดที่ว่า

- 1) การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม (วรรณคดี ดนตรี การแสดง และศิลปกรรมอื่นๆ) และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ฯลฯ
- 2) องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมที่ถูกประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม

3) การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเอง จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ

4) วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้ง และกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง เช่น ชง มีความหมายมากกว่าการเป็นผ้าผืนหนึ่ง

5) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากอีกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม

6) พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย

7) การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากอีกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งได้มีกระบวนการและขั้นตอน

ทั้ง 7 ข้อนี้ หมายถึงการปรับตัวที่นอกเหนือจากการปรับตัวทางชีวภาพ เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์ หรือสัตว์ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคน ในอดีตมีการตั้งคำถามว่าการปรับตัวนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนด ควบคุมและบังคับทิศทางได้ ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าการปรับตัวเป็นสิ่งที่จำเป็นแต่มนุษย์สามารถควบคุมได้

แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม

คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2534:38) ได้ให้ความหมายการขัดเกลาทางสังคมว่าเป็นการเรียนรู้ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ “ทางตรง” เป็นการสอนหรือบอกกันโดยตรง เช่น พ่อแม่สอนลูก ครูสอนนักเรียน เพื่อนบอกเพื่อน ฯลฯ “ทางอ้อม” เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกตเลียนแบบ เช่น แม่พูดหยาบคาย ลูกก็จะพูดคำหยาบต่างๆที่แม่ไม่เคยสอนลูกให้พูด หรือเราไปในงานเลี้ยงอาหารแบบดินเนอร์ แล้วเราไม่รู้ว่าจะรับประทานอาหารอย่างไร หยิบอะไรก่อนอะไรหลัง เราก็อาศัยดูจากคนที่เขาทำถูกต้องเป็นแบบฉบับ เป็นต้น

วิธีการขัดเกลาของแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของสังคมแต่ละที่ ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบของการขัดเกลาทางสังคมแบบโดยตรงและโดยอ้อมสอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2543, น.37) คือ

1) การขัดเกลาโดยตรง เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้คนในสังคมนั้นปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่ได้วางไว้ เป็นการกำหนดว่าสิ่งไหนควรทำหรือไม่ควรทำ อะไรผิดหรืออะไรถูก นับว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก เป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติให้แก่ตัวบุคคล เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถวางตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อสถานการณ์ การขัดเกลาทางตรง จะพบเห็นในครอบครัว โรงเรียน วัด เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนจะอบรมเป็นทางการมากกว่าครอบครัวเพราะ โรงเรียนเป็นสถาบันที่ต้องอบรมสั่งสอนคนจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการลงโทษและการอบรมที่เป็นทางการ การขัดเกลาโดยตรงนั้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ถูกขัดเกลาเป็นมาก เพราะความเจตนาและความตั้งใจในการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่ถูกขัดเกลาสามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสม

2) การขัดเกลาโดยอ้อม เป็นการเรียนรู้โดยอ้อมประสบการณ์หรือจากการสังเกตเลียนแบบ หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น เช่นถ้าแม่พูดจาหยาบคาย ลูกก็จะพูดจาหยาบคาย ทั้งๆที่แม่ไม่ได้สอนให้ลูกพูดจาหยาบคาย หรือเราไปงานเลี้ยงอาหารแล้วมีอุปกรณ์การกินมากมายและเราไม่คุ้นเคย เราไม่ทราบว่าจะใช้อะไร ก่อนหลัง เราสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตบุคคลรอบข้างว่าเขาหยิบอะไรก่อนหรือหลัง แล้วพยายามเลียนแบบ คนที่ทำถูกต้องเราก็จะทำได้ไม่พลาด เป็นต้น บุคคลจะเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว สิ่งที่ได้เรียนรู้มาจะซึมซับไปเรื่อยๆ การขัดเกลาสังคมโดยอ้อมจะครอบคลุมไปถึงการเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่กลุ่มวางไว้

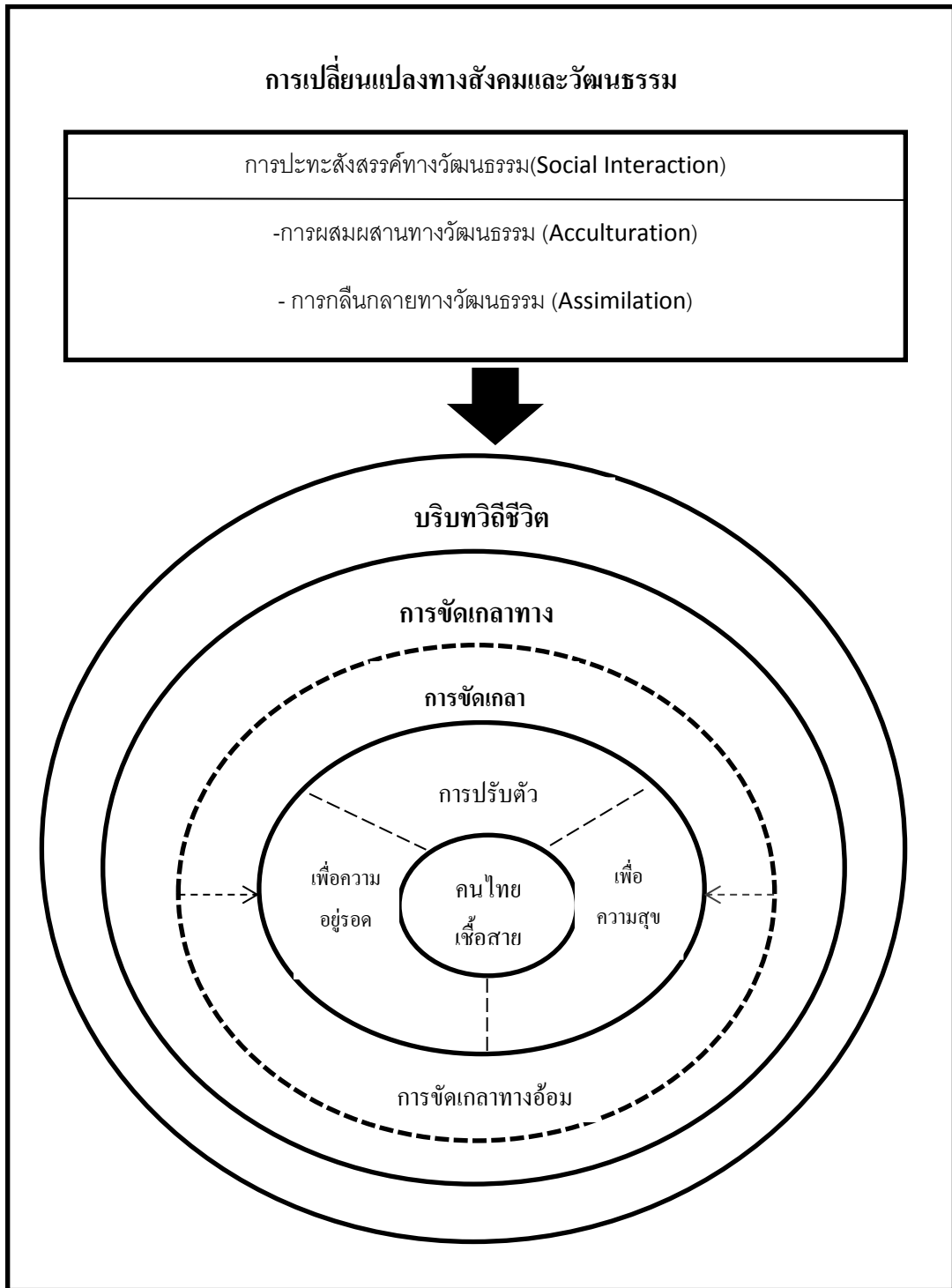
มนุษย์มีความเหมือนและต่างกัน ฉะนั้นจึงต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมตลอดชีวิต เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า ประเพณี กฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม กำหนดไว้ เพื่อให้บุคคลมีแบบความประพฤติที่สอดคล้องกับกลุ่ม การขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องพบเจอตลอดทั้งชีวิต ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่อยู่ร่วมด้วยในฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้มนุษย์มีความเป็นตัวตน (Self) คือ ความรู้สึกที่ตนเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างจากคนอื่น สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิด ความประพฤติให้เหมาะสมกับวาระและโอกาสต่างๆ การขัดเกลาจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมยุคหนึ่งไปยังสังคมอีกยุคหนึ่ง เป็นกระบวนการที่สมาชิกแรกเกิดถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของสังคมที่เป็นระเบียบเพื่อให้เรียนรู้บทบาทของสังคม รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ และการบำบัดความต้องการของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ไม่อาจอาศัยลักษณะทางชีวภาพได้เพียงอย่างเดียว แต่มนุษย์ยังต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยอาศัยตัวแทนช่วยขัดเกลา เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ศาสนา สื่อมวลชน เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะสร้างกฎเกณฑ์และวัฒนธรรมเพื่อการปะทะสังสรรค์ โดยจะมีค่านิยมและปทัสถานเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน การผสมผสานทางวัฒนธรรมและการกลืนกลายทางวัฒนธรรม มุ่งอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในลักษณะหนึ่ง และมุ่งพิจารณาถึงการติดต่อโดยตรงและเป็นระยะเวลานานพอสมควรระหว่างสมาชิกของกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยการติดต่อทำนองนี้อาจเกิดขึ้นได้จากการที่คนบางกลุ่มจากอีกวัฒนธรรมหนึ่งอพยพเข้าไปทำมาหากินอยู่ในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป อย่างเช่น การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย การอพยพโยกย้ายถิ่นของคนต่างวัฒนธรรมย่อมก่อให้เกิดภาวะการติดต่อกันโดยตรง และหากอยู่ร่วมในสังคมเดียวกันนานเข้าก็อาจจะก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของวัฒนธรรมบางประการของแต่ละฝ่ายขึ้นได้เช่นกัน หากไม่มีอุปสรรคขัดขวางการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างรุนแรงเกิดขึ้น จากกรอบแนวคิดจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ส่วนในวงกลมของกรอบแนวคิด แสดงให้เห็นถึงการขับเคลื่อนบริบทของสังคมไทยที่เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่ง ที่ผลักดันให้เกิดการขัดเกลาทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม นำไปสู่การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทำให้เข้ากับสังคมนั้นได้ และเพื่อความสุขร่วมกันของคนในสังคม ที่ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่ก็สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้ (ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช ในการศึกษารุ่นนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยศึกษาจาก 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้ประเด็นการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยระบุประเด็นคำถามหลักไว้ในแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถเล่าเรื่องได้โดยอิสระในประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาซึ่งอาจนอกเหนือจากกรอบแนวคิดเบื้องต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ 2) การทบทวนเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือคือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ประเด็นในการศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้สูงอายุที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ที่เลือกผู้สูงอายุก็เพราะคนวัยนี้จะผ่านเหตุการณ์ของการปรับตัวทางวัฒนธรรม ทำให้มีประสบการณ์ที่คนวัยอื่นอาจไม่เคยพบเห็น เช่น เมื่ออพยพมาอยู่ที่ประเทศไทย คนไทยเชื้อสายจีนมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้อยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันได้ และศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช เพื่อศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาทางครอบครัว ที่ได้ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ทั้งนี้ประชาชนทั้ง 2 กลุ่มนี้ อาจมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง หรืออาจจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน

ผลการวิจัย

วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนผ่านขนบธรรมเนียมประเพณี

เทศกาลหลักที่มีความสำคัญของคนจีนในไทยมี 8 เทศกาลที่ยังคงหลงเหลืออยู่ คือ ตรุษจีน หยวนเซียว เซ็งเม้ง (ชิงหมิง) ตวนอู๋ (ขนมจ้ำ) สารทจีน ไหว้พระจันทร์ กินเจ และเทศกาลตั้งโฉยเซ (ตงเจี๋ย หรือตงจื่อ) นอกจากนี้ยังมีเทศกาลที่ไม่เป็นที่แพร่หลาย มีการไหว้เฉพาะบางบ้าน เช่น ชุงสูง (ชุนเฟิน-วสันตวิษุวัต) และยังมีเทศกาลเกี่ยวกับเจ้าโดยเฉพาะอีก เช่น วันประสูติเจ้าแม่กวนอิม วันเกิดกวนอู เทศกาลทั้ง 8 ของจีนในไทยอย่างตรุษจีน สารทจีน เซ็งเม้ง กินเจ เทศกาลขนมจ้ำ เป็นเทศกาลที่ยังโดดเด่นเห็นชัดอยู่ เทศกาลอื่นกลับค่อยๆ ซบเซาลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศกาลหยวนเซียวที่ยังเหลืออยู่แต่ในแหล่งใหญ่ของคนจีน เช่น ย่านเยาวราช ชลบุรี มหาชัย เท่านั้น ทั้งนี้เมื่อ 50 ปีก่อนเคยเป็นเทศกาลใหญ่ที่คึกคักมากในชุมชนคนจีน ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปจะเห็นได้ว่าเทศกาลของจีนในไทยได้เสื่อมลงไปมาก คงเหลือไว้แต่เพียงรูปแบบของการทำพิธีกรรม แต่จะหาผู้ที่รู้เรื่องอย่างแท้จริงเป็นสิ่งที่ยากเต็มที บางเรื่องถูกบิดเบือนไปในทางอื่นสร้างความสับสนให้กับคนรุ่นหลัง แต่ละเทศกาลหากมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปก็ น่าจะเกิดประโยชน์ จากการศึกษาทั้ง 4 เทศกาลคือเทศกาลตรุษจีน เซ็งเม้ง สารทจีน และไหว้พระจันทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามเทศกาลตาม

ธรรมเนียม คือ ตรุษจีน เเซ็งเม้ง สารทจีน อย่างเคร่งครัด ซึ่งทั้ง 3 เทศกาลถือเป็นเทศกาลหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนเทศกาลไหว้พระจันทร์ก็มีคนไทยเชื้อสายจีนไหว้บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย ที่ยังไหว้อยู่ก็ เพราะยังอยากอนุรักษ์การไหว้พระจันทร์เอาไว้ ให้คนรุ่นหลัง ได้ศึกษาต่อไป

การปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีน

1. ด้านวัฒนธรรม พบว่า ชาวจีนที่มาตั้งรกรากในประเทศไทย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็น เวลานาน ชาวจีนบางส่วนก็ได้แต่งงานกับคนไทย บางส่วนก็พาครอบครัวอพยพเข้ามาด้วย จนซึมซับและกลืน กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนั้น มีลูกหลานชาวจีนไม่น้อยที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย คนไทยเชื้อสายจีน เหล่านี้การที่เกิดและโตมาในวัฒนธรรมแบบไทยทำให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมแบบไทย คนไทยเชื้อ สายจีนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ บางเทศกาลของจีนก็ถูกปรับมาให้เข้ากับศาสนาพุทธ อย่างเช่น เทศกาลไหว้ พระจันทร์คนไทยเชื้อสายจีนไม่นิยมทำพิธีไหว้พระจันทร์ในช่วงกลางคืน แต่จะใช้วิธีเข้าวัดทำบุญเพื่อความเป็นสิริ มงคลแทน นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมด้านอาหารก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนมีการเปลี่ยนแปลง อาหารที่ใช้ไหว้บางอย่างอาจจะไม่เหมือนแบบที่จีน ก็ต้องประยุกต์เอา เพราะการอยู่ในประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศ บ้านเกิดของตนย่อมทำให้คนจีนต้องรู้จัก ปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และสภาพสังคมของ ไทย ในชีวิตของคนเรานั้นย่อมเจอกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เพื่อความสุข และความราบรื่นในชีวิต

2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ค่อยจะดีนัก หลาย ครอบครัวต้องมีการปรับตัวในช่วงเทศกาลเป็นอย่างมาก ราคาอาหาร ผักผลไม้ที่สูงขึ้นทุกปี ทำให้ในช่วงเทศกาล ไหว้ต่างๆคนไทยเชื้อสายจีนต้องประหยัด และใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นจากเดิมที่เคยไหว้แบบเยอะๆ ก็ปรับลดมาให้พอดี กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว ถึงแม้จะลดจำนวนของไหว้ลงไปบ้าง แต่ก็ยังมีของไหว้หลักๆอย่าง ซาแซหรือ โหงวแซ ผลไม้ตามฤดูกาล ขนมเซ่ง ขนมเทียน จะเป็นของไหว้ที่ที่ขาดไม่ได้ในช่วงเทศกาล อาจจะมีอาหาร เพิ่มเติมอีกบ้าง แล้วแต่แต่ละครอบครัวจะจัด

3. ด้านสังคม พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ถึงแม้จะยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีนอยู่อย่าง เหนียวแน่น แต่ก็มีไม่น้อยที่รับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยเข้ามา อย่างที่เห็นได้ชัดคือเรื่องของความเชื่อและ ศาสนา คนไทยเชื้อสายจีนนับถือความเชื่อแบบดั้งเดิม อย่างลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อ เช่น การไหว้บรรพบุรุษและ เทพเจ้าต่างๆ และนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานแบบจีน แต่ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนยึดถือความเชื่อแบบ ดั้งเดิมน้อยลง โดยที่พุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบไทยได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก แต่อย่างไรคนไทยเชื้อสายจีน ก็ยังคงไหว้บรรพบุรุษและเทพเจ้าตามประเพณี และเข้าวัดทำบุญเหมือนชาวไทยทั่วไป ส่วนเรื่องงานศพ คนไทย เชื้อสายจีนก็ยังยึดถือแบบจีน เช่น การทำกงเต๊กและการฝังศพ แต่มีน้อยลงเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงและนิยมการเผา แบบไทยมากกว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนไทยเชื้อสาย จีนรุ่นใหม่ก็ไม่ได้ยึดติดกับวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมากนัก เพราะปัจจุบันขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนก็ถูกกลืน กลายไปโดยขนบธรรมเนียมแบบไทย

การจัดেলাทางสังคมในระดับครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีน

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้วิธีการจัดেলাลูกหลานแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม การจัดেলাแบบทางตรงนั้นผู้ใหญ่จะเล่า อธิบาย สั่งสอนลูกหลานผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ หลายเทศกาลของจีนจะมีความเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ อาทิเช่น ตรุษจีน เซ็งเม้ง และสารทจีน ซึ่งเป็นประเพณีที่คนไทยเชื้อสายจีนยังคงปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องไม่เคยขาด ชาวจีนจะให้ความสำคัญในเรื่องของความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก แบบที่สองจะเป็นการจัดেলাแบบทางอ้อม ในช่วงเทศกาลต่างๆ ผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะไม่ได้บอกลูกหลานโดยตรงเกี่ยวกับการจัดเตรียมของสำหรับการไหว้ว่าต้องทำอะไร ส่วนใหญ่จะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ลูกหลานก็จะจดจำและนำไปปฏิบัติตาม ต้องดูว่าของอะไรสามารถใช้ไหว้ได้หรืออะไรใช้ไหว้ไม่ได้ อย่างเช่น อาหารที่ใช้ไหว้หลักๆคนไทยเชื้อสายจีนจะนิยมไหว้ชาแซหรือโหงวแซเป็นหลัก และจะเลือกไหว้ผลไม้ที่มีความหมายที่เป็นมงคล

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราชจากการศึกษาพบว่า คนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านเยาวราช มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ก่อนนั้นเทศกาลหลักที่มีความสำคัญของคนไทยเชื้อสายจีนมี 8 เทศกาลที่ยังคงหลงเหลืออยู่ คือ ตรุษจีน หยวนเซียว เซ็งเม้ง (ชิงหมิง) ตวนอู่(ขนมจ่าง) สารทจีน ไหว้พระจันทร์ กินเจ และเทศกาลตั้งโง๊ะ(ตงเจีย หรือตงจื้อ) ในปัจจุบันที่วิถีชีวิต ความเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เทศกาลทั้ง 8 ของจีนในไทยอย่างตรุษจีน สารทจีน เซ็งเม้ง กินเจ เทศกาลขนมจ่าง เป็นเทศกาลที่ยังโดดเด่นเห็นชัดอยู่ เทศกาลอื่นกลับค่อยๆซบเซาลงประเพณีในเทศกาลของจีนในไทยเหลือการเช่นไหว้เป็นหลัก รองลงไปเป็นกิจกรรมการกุศล กิจกรรมประจำเทศกาลและกิจกรรมเฉลิมฉลองยังเห็นได้ชัดในเทศกาลตรุษจีน สาเหตุที่เทศกาลอื่นค่อยๆหายไปเป็นเพราะยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แรกเริ่มนั้นคนจีนให้ความสำคัญแก่ ฟ้าดินและเทพทั้งหลายมากกว่าบรรพชน ตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นเป็นต้นมาจึงให้ความสำคัญแก่บรรพชนสูงกว่าเทวดา เพราะอิทธิพลของลัทธิขงจื้อซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติจีนอย่างแท้จริงตลอดมา จึงต้องไหว้บรรพชนในทุกเทศกาลของจีน ส่งผลสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน คนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ สนธยา พลศรี (2545:10) ได้กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลง” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพทั่วไปของสิ่งให้สิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือด้อยลงกว่าเดิม โดยไม่ได้เจาะจงรูปแบบวิธีการ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมที่เคยอยู่ไปสู่สภาพใหม่เมื่อกาลเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจจะดีหรือด้อยกว่าสภาพเดิมก็ได้ สอดคล้องกับผลงานของปราณี ทรัสติยา (2517) การเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีเกี่ยวกับเลือกคู่ครองและการแต่งงาน สิทธิหน้าที่ของสามีภรรยา การอบรมเลี้ยงดูบุตร ทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมของจีนบางอย่าง และทศนคติต่อการปฏิบัติตามพิธีกรรมไทยบางอย่างขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาด้านภาษาจีน ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีความเห็นชอบกับจารีตประเพณีเป็นประเพณีดั้งเดิมของจีนมากกว่า แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการ

เปลี่ยนแปลง หรือการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีที่เคยยึดถือปฏิบัติ อายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา อายุเพิ่มขึ้นเท่าใด ความเห็นชอบที่จะปฏิบัติตามจารีตประเพณีโบราณก็มีมากขึ้นเท่านั้น

วัฒนธรรมชนบทรอบประเพณีเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น คนไทยเชื้อสายจีนจะมีความเชื่อ ความศรัทธาในชนบประเพณีของตนจนนำไปสู่การถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ชูพินิจ เกษมณี (2555:6) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม มนุษย์จึงต้องสร้างกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันขึ้นมา รวมทั้งกำหนดแบบแผนการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมขึ้นมา ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรม” ได้ โดยใช้คุณลักษณะที่มีร่วมกันดังกล่าวประดิษฐ์ขึ้น ความหมายของวัฒนธรรมอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นระบบวิธีคิดที่กำหนดแบบแผนการประพฤติปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับของกลุ่มพวกเดียวกัน สัตว์บางชนิดก็มีพัฒนาการวัฒนธรรมในระดับพื้นฐานด้วยเช่นเดียวกัน อาทิเช่น ลิงที่อยู่ร่วมกันเป็นฝูง ก็จะมีวิธีการได้มาซึ่งการเป็นจำฝูง แบบแผนของการเลื้อยกลุ่มและการเลี้ยงดูลูก รวมทั้งแบบแผนของการอพยพเคลื่อนย้ายฝูง แต่วัฒนธรรมของมนุษย์มีความซับซ้อนกว่าหลายเท่า สอดคล้องกับผลงานของพัชพร วิชาศรีนิมิต (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านสบตุ๋ย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่าการถ่ายทอดธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุคนนั้น มีกระบวนการถ่ายทอดด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ การปฏิบัติให้เห็นแล้วให้ปฏิบัติตาม แต่อาจจะแตกต่างกันในลักษณะวิธีการรับมาหรือรายละเอียดในการถ่ายทอดของคนในรุ่นแรกนั้นมีการรับมาอย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน ทุกธรรมเนียม และความเชื่อ จึงส่งผลให้การถ่ายทอดนั้นเป็นไปอย่างครบถ้วน ส่วนคนในรุ่นสองนั้นจะเลือกรับเฉพาะธรรมเนียมที่เป็นหลักคิดและขั้นตอนการปฏิบัติเท่านั้น ทำให้การถ่ายทอดเป็นเพียงแค่รูปแบบ ขั้นตอน และหลักคิดเท่านั้น จึงไม่สามารถอธิบายในส่วนที่เป็นความเชื่อในสิ่งที่ต้องการให้ปฏิบัติตามได้ และคนในรุ่นที่สาม พบว่าเป็นรุ่นที่มีการขาดหายในการรับมาของขั้นตอนการปฏิบัติตามธรรมเนียมต่างๆ เป็นอย่างมาก รวมถึงขาดความเข้มข้นของการถ่ายทอดอย่างชัดเจน จึงเป็นผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ และมีแนวโน้มของการดำรงอยู่ว่าจะคงเหลือเพียงแค่รูปแบบเปล่าๆที่ไม่มีนัยยะแฝงอยู่เท่านั้น

จากการศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเขาวราช ผู้ศึกษายังมีข้อค้นพบเกี่ยวกับการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีน โดยจากการศึกษาพบว่า คนไทยเชื้อสายจีนต้องเผชิญกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่แบบจีนแท้ๆ รวมถึงสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ คนไทยเชื้อสายจีนจึงมีทัศนคติ ค่านิยมที่เบี่ยงเบนมาตามแบบคนไทย ส่งผลให้การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนบางอย่างต้องเสื่อมไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเขาวราชมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1.หน่วยงานของภาครัฐควรให้การสนับสนุนการจัดเทศกาลที่สำคัญของจีนหรือการจัดนิทรรศการ เพราะย่านเยาวราชถือเป็นย่านที่เป็นศูนย์รวมคนไทยเชื้อสายจีน การสนับสนุนให้มีการจัดงานเกี่ยวกับเทศกาลต่างๆ เป็นการกระตุ้นให้คนไทยเชื้อสายจีน และชาวต่างชาติที่มีความสนใจในเทศกาลกาลของจีนได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้เพื่อไม่ให้เทศกาลเหล่านี้หายไป

2.ทำการประชาสัมพันธ์ในช่วงที่มีเทศกาลสำคัญของคนไทยเชื้อสายจีน โดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ เพื่อเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของจีนได้เข้ามาศึกษา ในย่านเยาวราชมีสถานที่ที่ให้ความรู้ เช่น วัดจีน ศาลเจ้าจีน พิพิธภัณฑ์เยาวราช เป็นต้น ทั้งนี้ในย่านเยาวราชมีแหล่งความรู้เกี่ยวกับเทศกาลจีนหลายแห่งและเปิดให้ผู้ที่สนใจได้แวะเข้าไปเยี่ยมชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

เอกสารอ้างอิง

กันยา สุวรรณแสง. (2533). *การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว (Personality Development and Adjustment)*

กรุงเทพฯ: บารุงสาส์น.

กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์. (2554). *ต้นตำนานลูกหลานจีนในสยาม*. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก.

ขบวน พลตรี. (2530). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2531). *สังคมและวัฒนธรรม*.

เอกสารประกอบการศึกษา วิชา 313-183.

ไฉน สนสกุล. (2535). *การรังชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบาง*

ชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี. กรุงเทพมหานคร: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

ชูพินิจ เกษมณี. (2555). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

ถาวร ลีขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ทวีป วรดิถก. (2538). *ประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ทิพวรรณ สุวรรณโน. (2545). *การปรับตัวและการดำรงรักษาวัฒนธรรม ในสภาพแวดล้อมใหม่ ของชาวอีสาน*

อพยพ: กรณีศึกษาคำบดคมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

นิภา นิชายน. (2520). *อ้างอิงถึง กัญญาพัชร อ่วมศิริ. 2543. การปรับตัวและบุคลิกภาพจิตวิทยาเพื่อการศึกษาระดับ*

ชีวิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 237-238.

บุญยง ชื่นสุวิมล. (2551). *โบบี้ความเปลี่ยนแปลงของระบบครอบครัวชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนกับประวัติศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี ทรัพย์สิน. (2517). *การเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนบางส่วนในประเทศไทย*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปิยนดา บุญนาคและคณะ. (2549). *สำเพ็ง: ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: เลคแอนด์ฟาวด์เท่น

พริ้นท์ติ้ง.

- พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล. (2536). พัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน(พ.ศ. 2485-2535). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพรรณ ฉัตรพลรักษ์ และคณะ. (2529). สังคมจีนในประเทศไทย ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (2549). จีน เทศกาลและวันสำคัญ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายใจ.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภการ สิริไพศาล และอภิเชษฐกาญจนดิฐ. (2550). พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาจากอดีตถึงปัจจุบัน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สนธยา พลศรี. (2545). หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุพิศรา สุภาพ. (2534). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2528). ความรู้เบื้องต้นทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cohen A. Yehudi. (1969). *Culture as Adaptation*. In Cohen A. Yehudi(ed.). *Man in Adaptation The Cultural Present*. Chicago: ALDINE Publishing Company.